

بررسی و تعیین تفاوت سبک‌های هویتی در میان هواداران تیم‌های حاضر در لیگ برتر فوتبال ایران بر حسب ویژگی‌های جمعیت‌شناختی آنها

حسن قاسمعلیپور^۱، محمدناصر نجف پور^۲، فاطمه نصر اصفهانی^۳، داود نصر اصفهانی^۴

تاریخ دریافت: ۹۲/۲/۱۵

تاریخ پذیرش: ۹۲/۳/۲۸

چکیده

در فوتبال مدرن، جذاب و پولساز امروز، هواداران و تماشاچیان فوتبال — به‌عنوان حامیان احساسی، معنوی و تاحدودی مادی باشگاه‌ها و تیم‌ها — اهمیت خاصی دارند. چنانچه هواداران هویتی شکل‌یافته داشته باشند، می‌توانند به بزرگ‌ترین حامیان تیم‌ها تبدیل شوند و اگر افرادی نابالغ و با هویتی شکل‌نیافته باشند، ممکن است با رفتارهای نامناسب، انواع خطرهای تهدیدها را برای باشگاه‌ها ایجاد کنند. هدف از تحقیق حاضر، بررسی و تعیین تفاوت سبک‌های هویتی در هواداران تیم‌های حاضر در لیگ برتر فوتبال ایران با توجه به ویژگی‌های جمعیت‌شناختی آنها بود. این تحقیق، توصیفی - پیمایشی و از انواع تحقیقات کاربردی بود که جامعه آماری آن را هواداران لیگ برتر فوتبال ایران تشکیل می‌دادند. حجم نمونه با استفاده از فرمول آماری تخمین زده شد و تعداد ۴۱۰ نفر به‌دست آمد. ابزار اندازه‌گیری، پرسشنامه سنجش سبک‌های هویت مارسیا (۱۹۸۰) بود که اعتبار و روایی آن جهت اجرای این تحقیق آزمون شد (ضریب آلفای کرونباخ ۸۶ درصد، ضریب کندال ۷۸ درصد). برای تحلیل داده‌های حاصل، از نرم‌افزار SPSS (نسخه ۱۵) استفاده شد و با استفاده از آزمون t دو نمونه مستقل و آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه نتایج به‌دست آمد. نتایج نشان داد که سبک هویتی هواداران تیم‌ها بر حسب ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مورد مطالعه (سن، سطوح تحصیلی، میزان درآمد شخصی ماهیانه، میزان سابقه حضور هواداران در استادیوم، میزان زمان ماهانه برای تماشای فوتبال و تمایل به سفر به سایر شهرها) تفاوت معنادار داشت، ولی این تفاوت بر حسب وضعیت تأهل و هزینه ماهیانه هواداران معنادار نبود. با توجه به نتایج به‌دست آمده، لزوم توجه مسئولان به ارتباط بین ویژگی‌های هواداران با سبک‌های هویتی آنها، جهت اتخاذ استراتژی‌های موفق بسیار ضروری به نظر می‌رسد.

کلیدواژه‌ها: هویت شکل‌یافته، هویت سردرگم، هویت دنباله‌رو، هویت شکل‌نیافته، هوادار، فوتبال.

مقدمه

ظواهر، مادیات یا تلقینات دیگران قرار می‌گیرد. در مقابل، شخصیت بی‌هویت یا دارای هویتی مغشوش، پاره‌پاره، و سردرگم نمی‌تواند به‌درستی تصمیم بگیرد، همواره در تردید به‌سر می‌برد، و حتی پس از گرفتن تصمیم، با کوچک‌ترین سختی و دشواری در مسیر خود، دچار تزلزل و ناراحتی می‌شود و از تصمیم خود بازمی‌گردد.

یکی از بخش‌های مهم شخصیت هر فرد را هویت او می‌سازد. هویت، بخشی از وجود فرد است که به او شخصیت و تشخص می‌بخشد. هرچه هویت فرد ساخته‌تر و شکل‌یافته‌تر باشد، او با اعتمادبه‌نفس و توجه بیشتر عمل می‌کند، تصمیماتش آگاهانه و منطقی می‌شود و کمتر تحت تأثیر

۱- عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران جنوب پست الکترونیک: a.alipour66@yahoo.com

۲- عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران مرکزی

۳- دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی دانشگاه اصفهان

۴- دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران مرکزی

تلقى شود (کریمی، ۱۳۸۸).

قابل توجه‌ترین رهیافت در باب هویت شخصی از آن مارسیا^۱ (۱۹۶۶) است که سبک‌های هویت‌یابی را در چهار سبک بررسی کرده است: ۱. هویت پیشرفته یا شکل‌یافته (که در آن، فرد در برابر مجموعه‌ای روشن و نظم‌یافته از ارزش‌ها و هدف‌هایی که خود انتخاب کرده است، تعهد دارد، احساس سلامت روانی همانندی در طول زمان دارد و از راهی که طی می‌کند، آگاه است)؛ ۲. هویت شکل‌نیافته یا توقف‌یافته (که در آن، فرد هنوز در برابر ارزش‌ها و هدف‌های معین تعهد مشخصی پیدا نکرده است، مشغول تحقیق و جمع‌آوری اطلاعات و آزمایش فعالیت‌ها است، و آرزو دارد که بتواند ارزش‌ها و هدف‌هایی که راهنمای زندگی‌اش باشد، پیدا کند)؛ ۳. هویت دنباله‌رو (افرادی که دچار توقف هویت هستند، خود را در برابر ارزش‌ها و هدف‌هایی متعهد می‌دانند که هیچ‌گاه برای انتخاب آنها از طریق بررسی و مقایسه گزینه‌های مختلف تلاش نکرده‌اند؛ برعکس، هویتی از پیش تعیین شده که افراد صاحب‌نفوذ و معمولاً والدین و گاهی معلم، یک فرد قدرتمند مذهبی یا یک دوست پرنفوذ برایشان تعیین کرده‌اند، پذیرفته‌اند)؛ ۴. هویت سردرگم (افرادی که پراکندگی هویت یا اغتشاش هویت دارند، جهت‌گیری روشنی در زندگی خود ندارند، نه به ارزش‌ها و باورهای معینی رسیده‌اند و نه برای دستیابی به آنها کوششی کرده‌اند، و با آنکه آزمایش و تلاش چندانی در این زمینه نکرده‌اند، فکر می‌کنند چنین کوششی بسیار دشوار و مستأصل کننده است) (مارسیا، ۱۹۶۶: ۵۵۸-۵۵۱؛ مارسیا و فردمن^۲، ۱۹۷۰: ۲۶۳-۲۴۹).

اریکسون^۳ (۱۹۶۸) معتقد است جریان هویت‌یابی در دهه دوم زندگی آغاز می‌شود. وی در بیان مراحل رشد شخصیت، پنجمین مرحله از مراحل رشد روانی اجتماعی را مرحله‌ای می‌داند که در آن بحران هویت ظاهر می‌شود. حل موفقیت‌آمیز این بحران به کسب هویت، و حل نکردن آن به سردرگمی منجر می‌شود. او فرض می‌کند که نیاز به تشکیل یک هویت و یا یک تعریف از خود، جزئی ضروری برای عملکرد موفقیت‌آمیز در حوزه‌های عشق و کار در بزرگسالی است. به نظر او، فردی که می‌داند کیست، چه ارزش‌هایی دارد، و

هواداران فوتبال نیز از بُعد هویتی با شرایط مشابهی روبه‌رو هستند: چنانچه هویتی شکل‌یافته و ساختاریافته داشته باشند، در هواداری خود مصمم و ثابت‌قدم خواهند بود و اگر تیمی را به‌عنوان تیم موردعلاقه خود انتخاب کردند، با جدیت و تعقل از آن تیم هواداری خواهند کرد؛ اما افراد بی‌هویت و دارای هویت شکل‌نیافته — به‌مانند افراد نابالغ و کودکان — قدرت تمیز خوب و بد ندارند، از گرفتن تصمیمات درست عاجزند، ممکن است تحت تأثیر تلقینات و افکار دیگران از هواداری خود به‌کلی دست بکشند و یا به رفتارهای نامناسب و خشونت‌بار دست بزنند.

شواهد و داده‌ها از نحوه عمل و سلوک هواداران فوتبال در ایران حاکی از آن است که هواداران فوتبال در ایران را عمدتاً گروه‌های نابالغ و بی‌هویتی تشکیل می‌دهند که نه از روی فکر و منطق بلکه تنها براساس احساس و شور جوانی و یا تحریک و تهییج اطرافیان — به‌ویژه همسالان و گروه‌های دوستی — به این کار اقدام می‌کنند. ناگفته پیداست که هواداری فوتبال با چنین احساساتی، بی‌نهایت خطر به‌دنبال دارد و ممکن است بر نحوه عمل افراد تأثیر بگذارد.

هویت و سبک‌های هویت

بررسی هویت و ابعاد مختلف آن، از موضوعاتی است که در سال‌های اخیر در رشته‌های مختلف از جمله روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، هنر، تاریخ و ادبیات — به‌ویژه با توجه به بروز بحران‌های هویتی و وضعیت انسان‌های مدرن در مواجهه با فرهنگ‌ها و هویت‌های متفاوت — به آن توجه شده است. این گستردگی توجه، نشان‌دهنده اهمیت موضوع و ضرورت طرح و بررسی جامع‌تر آن است.

در کتاب‌های روان‌شناسی، هویت را میزان وضوح فرد در برابر مقولات تشخیصی از قبیل اهداف درازمدت، گزینش شغل، الگوی رقابت، رفتار و طرز فکر جنسی مناسب، ارزش‌های اخلاقی، دیدگاه مثبت به خود، روحیه تلاش و ابتکار و تنظیم وقت تعریف کرده‌اند (بشلیده و تقی‌پور، ۱۳۷۹). هویت را هم می‌توان گسترش دادن توانایی‌ها و استعدادها به حد اعلا دانست آن‌چنان‌که فرد انسانی منحصر به فرد و یگانه

1- Marcia, J. E.

2- Friedman, M. L.

3- Erikson, E. H.

می‌کنند معیارهای خاص خود و مستقل از دیگران دارند؛ و با توجه به سطح بالاتر رشد شناختی آنان، انتظار می‌رود هویت کسب‌شده داشته باشند. پد^۲(۱۹۷۲) با استفاده از مصاحبه در زمینه مقادیر رشد قضاوت اخلاقی و هویت به این نتیجه رسید که آزمودنی‌های دارای وضعیت هویت کسب‌شده عموماً با سطح بالاتر قضاوت اخلاقی مشخص می‌شوند، در حالی که افرادی که فاقد حس هویت از خویش‌ت هستند، در سطوح پایین و متوسط قضاوت اخلاقی قرار می‌گیرند.

باسری و همکاران^۳(۲۰۱۱)، بر مبنای نظریه رشد هویت، تحقیقی با عنوان «تعهد در ورزش و سبک‌های هویت در بین ۱۱۶ ورزشکار جوان» انجام دادند. نتایج پژوهش آنان نشان داد تعهد ورزشی به‌طور بالقوه سهم بیشتری در هویت پیشرفته در بُعد بین‌شخصی دارد؛ به‌علاوه، بین گسترش کمتر مشارکت ورزشی و افزایش بیشتر هویت دست‌یافته (پیشرفته) بین‌شخصی ارتباط مشخصی مشاهده شد. در نهایت، در این تحقیق، ارزش بررسی شاخص‌های رفتاری و روانی تعهد ورزشی نشان داده شده است و از مجموعه تحقیقاتی که در آنها رابطه ورزش و رشد مثبت جوانان نشان داده می‌شود، حمایت شده است.

ون هردن^۴(۲۰۱۰) در تحقیق خود تأثیرات متغیرهای جمعیت‌شناختی و روان‌شناختی بر هویت ورزشی ۱۰۰ شناگر نخبه آفریقای جنوبی را بررسی کرد. یافته‌ها نشان داد که بین هویت ورزشی و رتبه‌بندی نقش‌های زندگی هیچ ارتباطی وجود ندارد، اما میان ورزشکاران نخبه و غیرنخبه در رتبه‌بندی از نقش‌های زندگی تفاوت آشکاری مشاهده شد؛ همچنین، بین هویت ورزشی و عملکرد ورزشی هیچ ارتباطی وجود نداشت. هرچه سن افزایش می‌یابد، هویت ورزشی کاهش می‌یابد؛ و جنسیت نیز تأثیری بر هویت ورزشی نداشت.

گلیچ^۵ و همکاران(۲۰۰۵) در پژوهش خود، تفاوت بلوغ شغلی بر پایه سبک‌های هویت در بین نوجوانان با اختلال بینایی و نوجوانان سالم در شهر تهران را بررسی کردند و دریافتند که بلوغ شغلی به‌طور چشمگیری بر مبنای سبک‌های هویت افراد تغییر می‌کند؛ همچنین، بلوغ شغلی

جهت انتخاب‌های او در زندگی چیست، به منبع مؤثری برای سرمایه‌گذاری مناسب در حوزه‌هایی از قبیل حرفه، نقش‌های خانوادگی، نقش جنسی، و عقاید سیاسی و مذهبی مجهز است. با توجه به این موضوع، این دوره ممکن است از بلوغ تا سال‌های دانشکده ادامه پیدا کند. واترمن^۱(۱۹۸۲)، اجزا و عناصر هویت را چنین معرفی می‌کند: الف - احساسی روشن از تعریف خویش؛ ب - وجود تعهد در برابر اهداف، ارزش‌ها و عقاید؛ ج - توجه به دامنه تنوع هویت بر حسب عوامل مختلف؛ د - وسعت پذیرش خویش‌ت؛ ه - فعالیت هدفدار به‌منظور عمل به تعهدات؛ و - احساس بی‌همتا بودن، ز - احساس کفایت در آینده شخصی.

از نظر اریکسون^۶(۱۹۶۸)، جامعه نقش مهمی در کسب فردیت دارد: اگر یک جوان در مرحله‌ای حساس احساس ناخشنودی کند، جامعه باید راه‌هایی پیش روی او قرار دهد تا بتواند تغییر کند و چیزی متفاوت از قبل شود، باید به او کمک کند تا چیزی به او اضافه شود تا با آن «هویت‌یابی» شود و هویت خویش را دریابد.

یکی از مهم‌ترین موضوعات در مطالعات هویت، پژوهش درباره همبسته‌های شخصیتی هویت است. نتایج چندین پژوهش نشان می‌دهد که پختگی و رسش روان‌شناختی مردانی که در حالت‌های هویت کسب‌شده بودند، بیشتر از مردان دارای هویت سردرگم بود. (مارسیا، ۱۹۸۰؛ واترمن، ۱۹۸۲: ۳۵۸-۳۴۱)

جوسلسون^۷(۱۹۷۳) با استفاده از مصاحبه نیمه‌سازمان یافته نشان داد که زنان دارای هویت کسب‌شده، مستقل‌تر و انعطاف‌پذیرترند و آستانه تحمل بالاتری برای تحمل ناکامی دارند و زنان دارای هویت سردرگم بیشتر درگیر مسائل تفریحی هستند و با گذشته و آینده خود کمتر ارتباط دارند. مطالعات در حوزه هویت و متغیرهای مرتبط با آن همچنین نشان داده است که بیشترین نمره اضطراب در جمعیت زنان، به زنانی مربوط بود که در وضعیت هویت سردرگم بودند (مارسیا و فردمن، ۱۹۷۰: ۲۶۳-۲۴۹). از موضوعات دیگری که همبستگی آن با هویت خویش‌ت بررسی شده، رشد قضاوت اخلاقی است. افراد در سطوح بالای قضاوت اخلاقی احساس

1- Waterman, A. S.
2- Josselson, R. L.

3- Podd, M. H.
4- Busseri, M. A.; et. al.

5- Van Heerden, K.
6- Golphich, Z.

و سبک هویت در میان نوجوانان نرمال و غیرنرمال به شکل معناداری متفاوت است.

ییب^۱، سیتون^۲ و سلرز^۳ (۲۰۰۶)، با استفاده از روش تحلیل خوشه‌ای، ۴ پایگاه هویتی دست‌یافته، شکل نیافته، سردرگم و دنباله‌رو را در ۹۴۰ نوجوان امریکایی در سه گروه سنی ۱۷-۱۳، ۱۳-۲۳، و ۲۸-۲۷ ساله بررسی کردند. یافته‌ها نشان داد که میان متغیر سن و سبک هویت رابطه وجود دارد: پاسخگویان مسن‌تر پایگاه هویتی شکل‌یافته‌تر و بالغ‌تری داشتند. همچنین، میان سبک هویتی و علائم افسردگی رابطه معناداری مشاهده شد: علائم افسردگی در دانشجویان با سبک هویتی پراکنده بیشتر از دانشجویان دارای سبک هویتی شکل‌یافته بود.

سوئنز^۴، دوریز^۵ و گوسنز^۶ (۲۰۰۵) نیز با تحلیل یک نمونه ۳۹۳ نفری از نوجوانان دریافتند که میان سه سبک هویت اطلاعاتی، هنجاری و سردرگم از نظر استراتژی‌های نابهنجار، قدرت تفکر، تعصب و محافظه‌کاری تفاوت معنادار وجود دارد. شکرشکن و امیدیان (۱۳۸۰) در تحقیق خود دریافتند که تفاوت دانشجویان دختر و پسر دانشگاه شهید چمران از نظر چهار سبک هویتی به صورت جداگانه و به‌طور کلی معنادار بود. دختران و پسران در ابعاد اعتقادی و روابط، فرایند هویت‌یابی یکسانی را طی می‌کنند.

امیدیان و شکرشکن (۱۳۸۲) در بررسی هویت‌یابی دانشجویان پسر دانشگاه شهید چمران نشان دادند که این دانشجویان اغلب هویت سردرگم دارند. در حوزه‌های فرعی هویت‌یابی مانند مذهب، اوقات فراغت و شغل، تفاوت در چهار حالت هویت معنی‌دار بود.

نتایج پژوهش صفری (۱۳۸۸) با عنوان «بررسی رابطه سبک‌های هویت با خودکارآمدی و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان دوره کارشناسی دانشگاه تبریز در سال تحصیلی ۸۸-۸۷»، حاکی از عدم پیش‌بینی خودکارآمدی از طریق سبک‌های هویت اطلاعاتی و هنجاری بود، اما با سبک هویت سردرگم به‌طور منفی و تعهد هویت به‌طور مثبت باورهای خودکارآمدی دانشجویان پیش‌بینی شد؛ همچنین، با هیچ‌کدام از سبک‌های هویت و نیز تعهد هویت امکان

پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی فراهم نشد. ترابی (۱۳۸۸)، تحقیقی با عنوان «بررسی رابطه سبک‌های دلبستگی و سبک‌های هویت با سلامت روان و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر پیش‌دانشگاهی شهر قزوین» انجام داد؛ و نتایج پژوهش او نشان داد که بین سبک هویت اطلاعاتی، سبک هویت هنجاری و تعهد هویت با سلامت روان و پیشرفت تحصیلی همبستگی مثبت معنادار وجود دارد، همچنین بین سبک‌های دلبستگی و سبک‌های هویت همبستگی معنادار وجود دارد، همبستگی بین سبک دلبستگی ایمن با سبک هویت اطلاعاتی و سبک هویت هنجاری و تعهد هویت مثبت معنادار بود، همبستگی بین سبک دلبستگی اجتنابی با سبک هویت هنجاری مثبت معنادار و همبستگی بین سبک دلبستگی دوسوگرا با تعهد هویت منفی معنادار بود.

بنابراین، با توجه به مطالب عنوان‌شده، هر یک از سبک‌های هویتی می‌تواند شخصیت خاصی را در فرد شکل دهد و این موضوع در مورد هواداران و تماشاچیان رشته‌های ورزشی مختلف نیز قابل تعمیم است: هواداران و تماشاچیان که سبک هویتی پیشرفته دارند، کمتر ممکن است مرتکب رفتارهای ضداجتماعی و نابهنجار شوند و هوادارانی که سبک هویتی دیگری دارند، بیشتر امکان دارد رفتارهای نامناسب در ورزشگاه‌ها از آنها بروز کند. بر همین اساس، در پژوهش حاضر، سبک‌های هویتی هواداران تیم‌های حاضر در لیگ برتر فوتبال ایران برحسب ویژگی‌های جمعیت‌شناختی آنها بررسی و تعیین شده است؛ به عبارت دیگر، در تحقیق حاضر سعی شده است که با بررسی سبک هویتی هواداران فوتبال، عوامل فردی و اجتماعی مؤثر در شکل‌گیری هویت‌های توسعه‌یافته شود.

روش پژوهش

از آنجا که در این پژوهش، محققان درصدد بررسی و تعیین تفاوت سبک‌های هویت در میان هواداران تیم‌های حاضر در لیگ برتر فوتبال ایران برحسب ویژگی‌های جمعیت‌شناختی آنها بودند، روش پژوهش، پیمایشی و از نوع توصیفی - همبستگی است.

1- Yip, T.
2- Seaton, E. K.

3- Sellers, R. M.
4- Soenens, B.

5- Duriez, B.
6- Goossens, L.

جدول ۱. توزیع فراوانی و نسبی پاسخ دهندگان بر حسب وضعیت تأهل

وضعیت تأهل	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تجمعی
متأهل	۱۰۷	۲۶/۱	۲۶/۱	۲۶/۱
مجرد	۳۰۳	۷۳/۹	۷۳/۹	۱۰۰/۰
کل	۴۱۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	

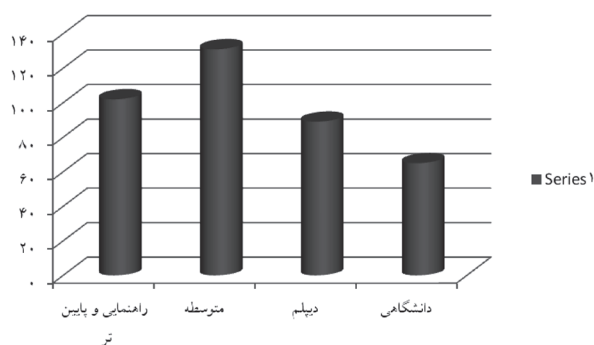
به‌هنگام میزبانی آنها، بین هواداران توزیع و جمع‌آوری و سپس داده‌های به‌دست‌آمده، از طریق آمار توصیفی و آمار استنباطی (شامل آزمون t دو نمونه مستقل و آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه) تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌های تحقیق

براساس یافته‌ها، ۱۰۷ نفر (۲۶/۱ درصد) از مجموع هواداران پاسخ‌دهنده در تحقیق، متأهل و ۳۰۳ نفر (۷۳/۹ درصد) مجرد بودند.

داده‌های به‌دست‌آمده حاکی از آن است که حدود دوسوم هواداران تیم‌های موردنظر (۵۹/۳ درصد) در سنین جوانی (کمتر از ۲۵ سال) قرار داشتند؛ که در این دامنه، بیشترین درصد (۳۳/۴ درصد) به طبقه ۱۶-۲۴ سال و کمترین فراوانی به گروه سنی ۳۴ سال و بالاتر مربوط می‌شود.

از نظر سطح تحصیلات، بیشترین فراوانی به سطح تحصیلی دبیرستان یا متوسطه با ۳۲ درصد (برابر با ۱۳۱ نفر) مربوط می‌شود. مجموع این داده‌ها بیانگر آن است که بیشتر هواداران تیم‌های موردنظر (حدود ۷۹ درصد)، تحصیلات دیپلم و زیردیپلم دارند. قابل توجه است که کمترین میزان فراوانی، به افراد با تحصیلات دانشگاهی (۱۵/۹ درصد) مربوط می‌شود.

نمودار ۱. نمودار میله‌ای پاسخ‌دهندگان بر حسب سطح تحصیلات.

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این تحقیق، کلیه هواداران پنج تیم صدر جدول دهمین دوره لیگ برتر فوتبال ایران (۱۳۹۰) را دربر می‌گیرد. از آنجا که آمار دقیقی از تعداد هواداران تیم‌های موردبررسی در دست نبود، برای به‌دست‌آوردن حجم نمونه مناسب، یک مطالعه اولیه صورت گرفت و براساس واریانس حاصل و از طریق فرمول آماری، حجم نمونه ۴۳۵ نفر برآورد شد. از پرسشنامه‌های توزیع‌شده، تعداد ۴۱۰ پرسشنامه به‌طور کامل تکمیل و عودت داده شد.

$$n = \frac{z^2 s^2}{D^2} = \frac{(1.96)^2 (0.532)^2}{(0.05)^2} = 435$$

ابزار اندازه‌گیری

ابزار مورد استفاده در این پژوهش، پرسشنامه سنجش سبک‌های هویت مارسیا (۱۹۸۰) بوده است. این پرسشنامه از ۳۲ سؤال با طیف ۵ گزینه‌ای (کاملاً موافقم، موافقم، فرقی نمی‌کند، مخالفم، کاملاً مخالفم) تشکیل شده است که به ترتیب نمره‌های ۱، ۲، ۳، ۴، ۵ به آنها تعلق می‌گیرد. با این پرسشنامه، سبک‌های هویت در چهار سبک سردرگم، دنباله‌رو، شکل‌نیافته، و شکل‌یافته یا پیشرفته اندازه‌گیری می‌شود. برای سنجش روایی، پرسشنامه به تعدادی از استادان گروه روان‌شناسی و تربیت بدنی داده شد تا سؤالات آن با یک طیف چهارگزینه‌ای (عالی، خوب، بد، خیلی بد) ارزیابی و سپس داده‌های حاصل با ضریب کندال تحلیل شود؛ که ضریب ۰/۷۸ به‌دست آمد که نشان‌دهنده ضریب مطلوب پرسشنامه است. همچنین برای سنجش پایایی پرسشنامه، پس از اجرای یک بررسی مقدماتی، ضریب آن از طریق ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد که عدد ۰/۸۶ به‌دست آمد. پرسشنامه‌ها در استادیوم‌های تیم‌های مورد مطالعه

جدول ۲. توزیع فراوانی و نسبی پاسخ‌دهندگان برحسب گروه‌های سنی

طبقه	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تجمعی
زیر ۱۵ سال	۱۰۶	۲۵/۹	۲۷/۱	۲۷/۱
۱۶-۲۴ سال	۱۳۷	۳۳/۴	۳۵	۶۲/۱
۲۵-۳۳ سال	۸۶	۲۱	۲۲	۸۴/۱
بالای ۳۴ سال	۶۲	۱۵/۱	۱۵/۹	۱۰۰/۰
کل جواب‌داده	۳۹۱	۹۵/۴	۱۰۰/۰	
جواب‌نداده	۱۹	۴/۶		
کل	۴۱۰	۱۰۰/۰		

جدول ۳. توزیع فراوانی و نسبی پاسخ‌دهندگان برحسب درآمد شخصی ماهیانه

طبقه	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تجمعی
زیر ۱۵۰ هزار	۱۴۶	۳۵/۶	۳۷/۷	۳۷/۷
۱۵۰ تا ۲۵۰ هزار	۶۱	۱۴/۹	۱۵/۸	۵۳/۵
۲۵۰ تا ۴۰۰ هزار	۷۲	۱۷/۶	۱۸/۶	۷۲/۱
۴۰۰ تا ۶۰۰ هزار	۵۱	۱۲/۴	۱۳/۲	۸۵/۳
۶۰۰ تا ۸۰۰ هزار	۲۱	۵/۱	۵/۴	۹۰/۷
بالای ۸۰۰ هزار	۳۶	۸/۸	۹/۳	۱۰۰/۰
کل جواب‌داده	۳۸۷	۹۴/۴	۱۰۰/۰	
جواب‌نداده	۲۳	۵/۶		
کل	۴۱۰	۱۰۰/۰		

جدول ۴. توزیع فراوانی و نسبی پاسخ‌دهندگان برحسب زمان سفر برای دیدن مسابقه تیم موردعلاقه

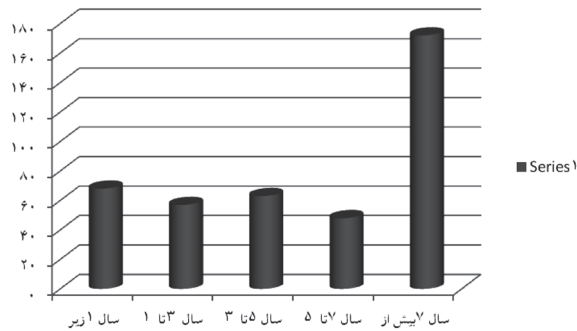
طبقه	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تجمعی
زیر ۳۰ دقیقه	۶۸	۱۶/۶	۱۶/۶	۱۶/۶
۳۰ تا ۶۰ دقیقه	۱۱۹	۲۹/۰	۲۹/۰	۴۵/۶
۶۰ تا ۹۰ دقیقه	۶۳	۱۵/۴	۱۵/۴	۶۱
بالای ۹۰ دقیقه	۱۶۰	۳۹	۳۹	۱۰۰/۰
کل	۴۱۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	

مسابقه زمان صرف می‌کنند؛ که این مطلب بیانگر آن است که بیشتر هواداران زمان زیادی را صرف رفتن به استادیوم تیم موردعلاقه خود می‌کنند.

براساس داده‌های به‌دست‌آمده، از نظر میزان هزینه، بیشترین تعداد هواداران (۲۳/۹ درصد)، هر ماه بین ۱۰ تا ۲۰ هزار تومان صرف تماشای مسابقات تیم موردعلاقه خود می‌کنند. با توجه به سطح درآمد هواداران و میزان هزینه‌ای

با توجه به جدول ۳، بیشترین تعداد هواداران مورد مطالعه از نظر درآمد شخصی ماهیانه، در طبقه کمتر از ۱۵۰ هزار تومان قرار داشتند و حدود ۵۴ درصد از این هواداران، کمتر از ۲۵۰ هزار تومان در ماه درآمد داشتند.

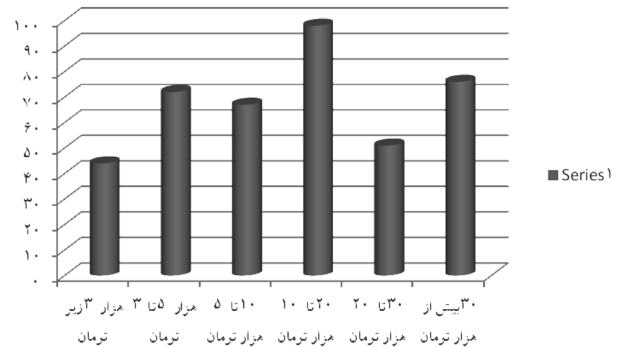
براساس داده‌ها، ۲۹ درصد هواداران مورد مطالعه حدود یک ساعت، ۱۵ درصد بین ۶۰ تا ۹۰ دقیقه، و ۳۹ درصد بیش از ۹۰ دقیقه برای رفتن به استادیوم جهت تماشای

نمودار ۳. نمودار میله‌ای پاسخ‌دهندگان بر حسب سابقه حضور در استادیوم.

نتایج تحقیق نشان می‌دهد که ۲۲۰ نفر (۵۳/۷ درصد) از هواداران مورد مطالعه مایل‌اند برای تماشای مسابقه تیم مورد علاقه خود به شهرهای دیگر نیز مسافرت کنند. در جدول ۶، مقادیر و آماره‌های مربوط به انواع سبک‌های هویتی در میان هواداران فوتبال نشان داده شده است. چنان‌که در جدول نیز مشهود است، داده‌ها حاکی از آن است که بزرگ‌ترین میانگین به هویت پیشرفته یا دست‌یافته و کوچک‌ترین میانگین به هویت شکل‌نیافته مربوط است.

که مایل‌اند صرف تیم مورد علاقه خود کنند، می‌توان گفت که هواداران هزینه قابل‌ملاحظه‌ای صرف تیم‌های مورد علاقه خود می‌کنند.

نمودار ۴. نمودار میله‌ای میزان هزینه‌ای که پاسخ‌دهندگان هر ماه صرف تماشای مسابقات تیم مورد علاقه خود می‌کنند.

در بین هواداران مورد مطالعه، بیشترین میزان سابقه حضور در استادیوم، به طبقه بالای ۷ سال با ۴۲ درصد فراوانی مربوط بود؛ که بیانگر آن است که اکثر پاسخ‌دهندگان، هوادارانی هستند که سال‌های زیادی به استادیوم‌ها می‌روند.

جدول ۵. توزیع فراوانی و نسبی پاسخ‌دهندگان بر حسب تمایل برای سفر به شهر دیگر

طبقه	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تجمعی
بله	۲۲۰	۵۳/۷	۵۳/۹	۵۳/۹
خیر	۱۸۸	۴۵/۹	۴۶/۱	۱۰۰/۰
کل جواب‌داده	۴۰۸	۹۹/۵	۱۰۰/۰	
جواب‌نداده	۲	۰/۵		
کل	۴۱۰	۱۰۰/۰		

جدول ۶. مقادیر میانگین و انحراف معیار سبک‌های هویتی هواداران

سبک‌های هویت	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار	واریانس
سردرگم	۹	۳۹	۲۴/۰۵	۸/۴۱۳	۷۰/۷۷۹
دنباله‌رو	۱۰	۳۸	۲۲/۸۷	۸/۰۶۷	۶۵/۰۸۱
شکل‌نیافته (بحرانی)	۱۱	۳۶	۲۲/۳۶	۵/۸۵۸	۳۴/۳۲۰
دست‌یافته (پیشرفته)	۱۱	۳۸	۲۵/۶۵	۷/۵۷۴	۵۷/۳۸۰

جدول ۷. نتایج تحلیل سبک‌های هویتی هواداران بر حسب وضعیت تأهل

Sig	آماره	Df	سبک‌های هویت
۰/۴۲۹	$t=۰/۷۹۲$	۱	سردرگم
۰/۶۷۹	$t=۰/۴۱۴$	۱	دنباله‌رو
۰/۹۱۱	$t=-۰/۱۱۲$	۱	شکل‌نیافته (بحرانی)
۰/۲۵۰	$t=-۱/۱۵۳$	۱	دست‌یافته (پیشرفته)

جدول ۸. نتایج تحلیل سبک‌های هویتی هواداران بر حسب تمایل به سفر به شهر دیگر برای مشاهده مسابقات تیم موردعلاقه

Sig	آماره	Df	سبک‌های هویت
۰/۶۲۴	$t=۰/۴۹۰$	۱	سردرگم
۰/۰۶۳	$t=-۱/۸۶۷$	۱	دنباله‌رو
۰/۰۰۶	$t=-۲/۷۳۹$	۱	شکل‌نیافته (بحرانی)
۰/۰۱۳	$t=-۲/۴۹۴$	۱	دست‌یافته (پیشرفته)

جدول ۹. نتایج تحلیل سبک‌های هویتی هواداران بر حسب گروه‌های سنی

Sig	آماره	Df	سبک‌های هویت
۰/۰۶۳	$F=۰/۴۵۸$	۳	سردرگم
۰/۷۵۸	$F=۰/۳۹۴$	۳	دنباله‌رو
۰/۲۵۷	$F=۰/۳۵۳$	۳	شکل‌نیافته (بحرانی)
۰/۰۰۷	$F=۰/۰۸۶$	۳	دست‌یافته (پیشرفته)

است که چنین علاقه و تمایلی ندارند؛ به عبارت دیگر، می‌توان گفت که پاسخ‌دهندگان که تمایل و علاقه‌ای به سفرهای ورزشی ندارند، سبک هویتی مشخص‌تری نیز دارند.

جهت مطالعه سبک‌های هویتی بر حسب گروه‌های سنی متفاوت هواداران، از آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه استفاده شد؛ که درنهایت، فقط رابطه سبک هویتی دست‌یافته با عامل سن معنادار شد و سایر سبک‌های هویتی هیچ‌گونه رابطه‌ای با متغیر سن نشان ندادند.

بررسی دقیق‌تر داده‌ها از طریق مقایسه زوجی حاکی از آن است که گروه‌های سنی ۱۶ تا ۲۴ ساله و بالای ۳۴ سال از نظر سبک هویتی دست‌یافته تفاوت معناداری دارند؛ میانگین سبک هویتی پاسخ‌دهندگان ۱۶ تا ۲۴ ساله ۲۷/۱۷ و پاسخ‌دهندگان بالای ۳۴ ساله ۲۳/۱۳ است؛ لذا می‌توان گفت که هواداران گروه سنی ۱۶ تا ۲۴ ساله هویت شکل‌یافته‌تری دارند، درحالی‌که گروه سنی ۳۴ ساله و بالاتر فاقد چنین هویتی هستند.

ضمن آنکه هویت سردرگم نیز با میانگین ۲۴/۰۵ قابل توجه بوده و نشانگر آن است که سردرگمی هویت به‌طور چشمگیری در میان پاسخ‌دهندگان وجود دارد.

با استفاده از آزمون مقایسه میانگین دو نمونه مستقل (t-test)، تفاوت انواع سبک‌های هویتی هواداران بر حسب وضعیت تأهل بررسی شد؛ و نتایج نشان داد که میان پاسخ‌دهندگان مجرد و متأهل از نظر سبک‌های هویتی تفاوت معناداری وجود ندارد.

به‌منظور بررسی تفاوت انواع سبک‌های هویتی هواداران بر حسب تمایل آنان به سفر به شهرهای دیگر برای دنبال کردن مسابقات تیم موردعلاقه، از آزمون مقایسه میانگین دو نمونه مستقل (t-test) استفاده شد. نتایج نشان داد که میان پاسخ‌دهندگان از نظر سبک‌های هویتی شکل‌نیافته و دست‌یافته تفاوت معناداری وجود دارد، به‌گونه‌ای که میانگین انواع سبک‌های هویتی شکل‌نیافته و دست‌یافته در میان پاسخ‌دهندگانی که به سفر به شهرهای دیگر تمایل دارند، کمتر از سایر پاسخگویانی

جدول ۱۰. مقایسه زوجی اختلاف میانگین سبک هویتی دست یافته بر حسب گروه‌های سنی

سطح معناداری	اختلاف میانگین	۳۴ ساله و بالاتر	۱۶ تا ۲۴ ساله
۰/۰۰۹	۴/۰۴۰۷		

جدول ۱۱. نتایج تحلیل سبک‌های هویتی هواداران بر حسب سطح تحصیلات

Sig	آماره	Df	سبک‌های هویت
۰/۰۶۹	$F=۳۸۴$	۳	سردرگم
۰/۵۵۱	$F=۰/۷۰۳$	۳	دنباله‌رو
۰/۰۷۶	$F=۳۱۱$	۳	شکل نیافته (بحرانی)
۰/۰۳۰	$F=۰/۰۲۷$	۳	دست یافته (پیشرفته)

جدول ۱۱. نتایج تحلیل سبک‌های هویتی هواداران بر حسب سطح تحصیلات

سطح معناداری	اختلاف میانگین	دانشگاهی	دبیرستان
۰/۰۴۱	۳/۳۸۹۹		

جدول ۱۳. نتایج تحلیل سبک‌های هویتی هواداران بر حسب درآمد ماهیانه فرد

Sig	آماره	Df	سبک‌های هویت
۰/۰۷۳	$F=۰/۰۳۹$	۵	سردرگم
۰/۱۳۸	$F=۱/۶۸۳$	۵	دنباله‌رو
۰/۴۵۵	$F=۰/۹۳۹$	۵	شکل نیافته (بحرانی)
۰/۰۱۳	$F=۱/۹۵۲$	۵	دست یافته (پیشرفته)

جدول ۱۴. مقایسه زوجی اختلاف میانگین سبک هویتی دست یافته بر حسب درآمد ماهیانه فرد

سطح معناداری	اختلاف میانگین	بیش از ۸۰۰ هزار تومان	۶۰۰-۸۰۰ هزار تومان
۰/۰۳۵	۷/۵۱۶۱		

دست یافته یا پیشرفته در میان هواداران با سطوح درآمد شخصی ماهیانه متفاوت، تفاوت معناداری دیده می‌شود.

نتایج مقایسه زوجی اختلاف میانگین‌ها جهت بررسی سطح درآمدی ایجادکننده تفاوت مذکور، نشان داد که میان هواداران با درآمد ماهیانه ۶۰۰ تا ۸۰۰ هزار تومان و افراد با بیش از ۸۰۰ هزار تومان درآمد اختلاف معناداری وجود دارد. این یافته‌ها نشان‌دهنده سبک هویتی شکل یافته‌تر هواداران پردرآمدتر و ثروتمندتر است.

یکی دیگر از متغیرهای فردی مؤثر بر سبک هویتی هواداران فوتبال، مدت زمانی است که به‌طور متوسط برای سفر و تماشای مسابقات تیم موردعلاقه خود صرف می‌کنند. داده‌ها حاکی از آن است که فقط در سبک هویتی

همچنین براساس نتایج آزمون واریانس یکطرفه، در میزان سبک هویتی دست یافته (پیشرفته) در هواداران بر حسب سطح تحصیلات آنها، تفاوت معناداری وجود داشت.

همان‌طور که در جدول ۱۲ مشاهده می‌شود، هواداران با سطح تحصیلی دبیرستان و افراد دانشگاه‌رفته از نظر سبک هویتی دست یافته تفاوت معناداری دارند: میانگین سبک هویتی گروه اول ۲۶/۹۸ و گروه دوم ۲۳/۵۹ است؛ لذا می‌توان گفت پاسخ‌دهندگان دبیرستانی توانسته‌اند به نوعی هویت شکل یافته و پیشرفته دست یابند.

جهت مقایسه میانگین سبک‌های هویت با توجه به میزان درآمد شخصی ماهیانه هواداران، از تحلیل واریانس یکطرفه استفاده شد؛ که نتایج نشان داد فقط در سبک هویتی

جدول ۱۵. نتایج تحلیل سبک‌های هویتی هواداران برحسب زمان سفر برای دیدن مسابقه تیم موردعلاقه

Sig	آماره	Df	سبک‌های هویت
۰/۸۹۹	۰F=۱۹۶	۳	سردرگم
۰/۰۶۴	F=۲/۴۳۶	۳	دنباله‌رو
۰/۰۱۸	۳F=۴۱۶	۳	شکل‌نیافته(بحرانی)
۰/۰۱۸	۳F=۴۰۷	۳	دست‌یافته(پیشرفته)

جدول ۱۶. مقایسه زوجی اختلاف میانگین سبک هویتی بحرانی برحسب زمان سفر برای دیدن مسابقه تیم موردعلاقه

سطح معناداری	اختلاف میانگین	بیش از ۹۰ دقیقه	۳۰-۶۰ دقیقه
۰/۰۳۶	۲/۱۰۳۶		

جدول ۱۷. نتایج تحلیل سبک‌های هویتی هواداران برحسب میزان هزینه ماهانه برای دیدن مسابقه تیم موردعلاقه

Sig	آماره	Df	سبک‌های هویت
۰/۸۷۸	۰F=۳۵۷	۵	سردرگم
۰/۸۱۶	F=۰/۴۴۶	۵	دنباله‌رو
۰/۱۹۰	۱F=۴۹۷	۵	شکل‌نیافته(بحرانی)
۰/۷۴۰	۰F=۵۴۷	۵	دست‌یافته(پیشرفته)

جدول ۱۸. نتایج تحلیل سبک‌های هویتی هواداران برحسب سابقه حضور در استادیوم

Sig	آماره	Df	سبک‌های هویت
۰/۷۹۴	۰F=۴۲۰	۴	سردرگم
۰/۱۰۷	F=۱/۹۱۵	۴	دنباله‌رو
۰/۰۰۴	۳F=۸۴۷	۴	شکل‌نیافته(بحرانی)
۰/۰۰۸	۳F=۵۲۰	۴	دست‌یافته(پیشرفته)

دارند و درمقابل، کسانی که وقت بیشتری برای تیم محبوب خود می‌گذارند، بحران هویتی کمتری احساس و ادراک می‌کنند.

تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه بیانگر آن است که میان سبک هویتی هواداران تیم‌های فوتبال و میزان هزینه‌ای که ماهانه صرف تماشای مسابقات تیم موردعلاقه می‌کنند، رابطه معناداری وجود ندارد.

اما در میانگین سبک‌های هویتی شکل‌نیافته و پیشرفته در هواداران برحسب میزان سابقه حضور آنها در استادیوم، اختلاف معناداری وجود دارد.

شکل‌نیافته(بحرانی)، تفاوت معناداری در میان هوادارانی که زمان متفاوتی را برای سفر به منظور تماشای مسابقات تیم موردعلاقه صرف می‌کنند، وجود دارد.

تحلیل بیشتر داده‌ها از طریق آزمون مقایسه زوجی میانگین‌ها نشان می‌دهد که میان پاسخ‌دهندگانی که بین نیم ساعت تا ۱ ساعت برای مشاهده مسابقات تیم موردعلاقه خود وقت می‌گذارند، و هوادارانی که بیش از یک‌ساعت و نیم برای این منظور وقت صرف می‌کنند، تفاوت معناداری از نظر میانگین سبک هویتی بحرانی وجود دارد: افرادی که زمان کمتری برای مشاهده مسابقات تیم موردعلاقه خود وقت می‌گذارند، سبک هویتی بحرانی‌تری

جدول ۱۹. مقایسه زوجی اختلاف میانگین سبک هویتی بحرانی بر حسب سابقه حضور در استادیوم

سطح معناداری	اختلاف میانگین		
۰/۰۴۰	-۳/۴۸۱۵	پنج تا هفت سال	کمتر از یک سال
۰/۰۲۴	-۲/۸۱۰۷	بیش از هفت سال	کمتر از یک سال

جدول ۲۰. مقایسه زوجی اختلاف میانگین سبک هویتی شکل یافته بر حسب سابقه حضور در استادیوم

سطح معناداری	اختلاف میانگین		
۰/۰۳۶	-۳/۴۸۱۹	بیش از هفت سال	کمتر از یک سال

سبک‌های هویت مارسیا بررسی شدند.

ویژگی‌های جمعیت‌شناختی هواداران نشان می‌دهد که ۲۶ درصد آنان متأهل و ۷۴ درصد مجرد بوده‌اند؛ از حیث گروه سنی، ۲۵/۹ درصد در گروه سنی زیر ۱۵ سال قرار داشتند، ۳۳/۴ درصد بین ۱۶ تا ۲۴ سال، ۲۱ درصد بین ۲۵ تا ۳۳ سال و ۱۵/۱ درصد بالاتر از ۳۴ سال سن داشتند؛ همچنین، براساس میزان تحصیلات، ۲۴/۹ درصد راهنمایی و پایین‌تر، ۳۲ درصد متوسطه، ۲۱/۷ درصد دیپلم، و ۱۵/۹ درصد دانشگاهی بودند؛ از نظر سطح درآمدی نیز پاسخ‌دهندگان عمدتاً از اقشار ضعیف بوده‌اند، به طوری که ۵۴٪ از هواداران کمتر از ۲۵۰ هزار تومان درآمد ماهانه داشتند؛ اما از نظر میزان زمان و هزینه‌ای که برای هواداری و تماشای مسابقات تیم موردعلاقه خود صرف می‌کنند، حدود ۵۴ درصد بیش از ۶۰ دقیقه برای دیدن مسابقه تیم موردعلاقه سفر می‌کنند، ۴۲ درصد بالای هفت سال است که سابقه حضور در استادیوم را دارند، و ۵۴ درصد مایل‌اند برای تماشای مسابقه تیم خود به شهرهای دیگر سفر کنند؛ همچنین، بیشترین تعداد هواداران (۲۳/۹ درصد)، هر ماه بین ۱۰ هزار تا ۲۰ هزار تومان برای تماشای مسابقات تیم موردعلاقه خود صرف می‌کنند. لذا براساس مجموع یافته‌های به دست آمده، می‌توان گفت که هواداری فوتبال برای پاسخ‌دهندگان علاقه‌ای اساسی است که آنان علی‌رغم محدودیت‌ها و مشکلات اقتصادی و شغلی، به‌طور جدی آن را دنبال می‌کنند.

داده‌ها حاکی از آن است که بزرگ‌ترین میانگین به سبک هویتی پیشرفته یا دست‌یافته، و کوچک‌ترین میانگین به هویت شکل‌نیافته مربوط است؛ ضمن آنکه هویت سردرگم

جهت مشخص شدن عامل ایجادکننده این اختلاف، گروه‌بندی‌های سالانه مقایسه زوجی شد؛ که نتایج به دست آمده نشان داد میزان هویت بحرانی در هواداران با افزایش سابقه حضور در استادیوم افزایش می‌یابد، به طوری که میزان هویت بحرانی هواداران با سابقه حضور بیش از هفت سال در استادیوم، بیش از سایرین است، اما هوادارانی که سابقه حضور آنها کمتر از یک سال است، هویت شکل‌یافته‌تری دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

هواداران و تماشاچیان فوتبال، نقش مهمی در رونق این ورزش دارند، و یکی از ارکان اساسی این ورزش محسوب می‌شوند؛ لذا باید توجه داشت که آنان به عنوان حامیان احساسی و معنوی ورزش فوتبال باید جزو اقشار برجسته جامعه باشند، از نظر شخصیتی و رفتاری افرادی هویت یافته، معقول و منطقی باشند، از رفتارهای ناشایست اجتناب کنند، و هویتی شکل یافته داشته باشند. از این رو، شناسایی ابعاد هویتی آنان، اهمیت خاصی دارد؛ به ویژه اینکه اغلب هواداران را گروه‌های سنی جوان و نوجوان و افرادی نابالغ با ویژگی‌های هیجانی و احساسی تشکیل می‌دهند که به راحتی ممکن است به سوی رفتارهای نامناسب و خشونت‌بار کشیده شوند. بر همین اساس، در پژوهش حاضر ویژگی‌های فردی و اجتماعی هواداران فوتبال بررسی و سعی شده است که ضمن دستیابی به توصیفی آماری از ویژگی‌های هواداران لیگ برتر، تأثیر این خصوصیات بر سبک‌های هویتی نیز ارزیابی شود. به همین منظور، تعداد ۴۱۰ نفر از هواداران با پرسشنامه

در سبک هویتی دست‌یافته یا پیشرفته در میان هواداران با سطوح درآمد شخصی ماهیانه متفاوت، تفاوت معناداری دیده می‌شود؛ به عبارت دیگر، میان هواداران با درآمد ماهیانه ۶۰۰ تا ۸۰۰ هزار تومان و افراد دارای بیش از ۸۰۰ هزار تومان درآمد ماهیانه اختلاف معناداری وجود دارد. این یافته‌ها نشان‌دهنده سبک هویتی شکل‌یافته‌تر هواداران پردرآمدتر و ثروتمندتر است.

یکی دیگر از متغیرهای فردی مؤثر بر سبک هویتی هواداران فوتبال، مدت زمانی است که به‌طور متوسط برای سفر و تماشای مسابقات تیم موردعلاقه خود صرف می‌کنند. داده‌ها حاکی از آن است که فقط در سبک هویتی شکل‌نیافته (بحرانی)، میان هوادارانی که زمان متفاوتی را برای سفر به‌منظور تماشای مسابقات تیم موردعلاقه صرف می‌کنند، تفاوت معناداری وجود دارد.

داده‌ها نشان می‌دهد که میان پاسخ‌دهندگانی که بین نیم ساعت تا ۱ ساعت برای مشاهده مسابقات تیم موردعلاقه خود وقت می‌گذارند، و هوادارانی که بیش از یک‌ساعت و نیم برای این منظور وقت صرف می‌کنند، تفاوت معناداری از نظر میانگین سبک هویتی بحرانی وجود دارد: افرادی که زمان کمتری برای مشاهده مسابقات تیم موردعلاقه خود وقت می‌گذارند، سبک هویتی بحرانی‌تری دارند و در مقابل، کسانی که برای تیم محبوب خود وقت بیشتری می‌گذارند، بحران هویتی کمتری احساس و ادراک می‌کنند.

و سرانجام اینکه در میانگین سبک‌های هویتی شکل‌نیافته و پیشرفته هواداران برحسب میزان سابقه حضور آنها در استادیوم اختلاف معناداری وجود دارد؛ به عبارت دقیق‌تر، میزان هویت بحرانی در هواداران با افزایش سابقه حضور در استادیوم افزایش می‌یابد به‌طوری‌که میزان هویت بحرانی هواداران با سابقه حضور بیش از هفت سال در استادیوم، بیشتر از دیگران است اما هوادارانی که سابقه حضور آنها کمتر از یک سال است، هویت شکل‌یافته‌تری دارند.

شایان ذکر است که یکی از ویژگی‌های هواداران فوتبال در ایران آن است که علاقه‌ای جدی به این ورزش دارند، آن‌چنان‌که زمان و هزینه زیادی در این راه مصرف می‌کنند، در عین حال هرچه میزان این فعالیت و مشارکت ورزشی

نیز با میانگین ۲۴/۰۵ قابل توجه است و نشانگر آن است که سردرگمی هویت به‌طور چشمگیری در میان پاسخ‌دهندگان وجود دارد. این یافته‌ها، با نتایج تحقیق امیدیان و شکرشکن (۱۳۸۲) مطابقت دارد.

بررسی روابط دومتغیره و آزمون فرضیات — با استفاده از آزمون مقایسه میانگین دو نمونه مستقل (t-test) و آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه — حاکی از آن است که دو متغیر وضعیت تأهل و میزان هزینه ماهانه برای تماشای مسابقات تیم با سبک هویت رابطه معنادار نداشته است؛ اما تفاوت انواع سبک‌های هویتی هواداران برحسب تمایل آنان به سفر به شهرهای دیگر برای دنبال کردن مسابقات تیم موردعلاقه معنادار شد. لذا میانگین انواع سبک‌های هویتی شکل‌نیافته و دست‌یافته در میان پاسخ‌دهندگانی که به سفر به شهرهای دیگر تمایل دارند، کمتر از سایر پاسخ‌دهندگانی است که چنین علاقه و تمایلی ندارند؛ به عبارت دیگر، می‌توان گفت که پاسخ‌دهندگانی که تمایل و علاقه‌ای به سفرهای ورزشی ندارند، سبک هویتی مشخص‌تری دارند.

همچنین، رابطه سبک هویتی دست‌یافته با عامل سن معنادار شد، به‌طوری‌که گروه‌های سنی ۱۶ تا ۲۴ ساله و بالای ۳۴ سال از نظر سبک هویتی دست‌یافته تفاوت معناداری دارند. میانگین سبک هویتی پاسخ‌دهندگان ۱۶ تا ۲۴ ساله ۲۷/۱۷ و پاسخ‌دهندگان بالای ۳۴ ساله ۲۳/۱۳ است؛ لذا می‌توان گفت که هواداران گروه سنی ۱۶-۲۴ سال هویت شکل‌یافته‌تری دارند، در حالی که گروه سنی ۳۴ ساله و بالاتر فاقد چنین هویتی هستند. در تحقیق ون هردن (۲۰۱۰) نیز نتیجه مشابهی در زمینه رابطه سن و هویت مشاهده شد و لذا میان دو تحقیق حاضر مشابهت وجود دارد.

براساس نتایج آزمون واریانس یک‌طرفه، در میزان سبک هویتی دست‌یافته (پیشرفته) در هواداران برحسب سطح تحصیلات آنها، تفاوت معناداری وجود دارد. هواداران با سطح تحصیلی دبیرستان و افراد دانشگاه‌رفته از نظر سبک هویتی دست‌یافته تفاوت معناداری دارند، به‌طوری‌که میانگین سبک هویتی گروه اول ۲۶/۹۸ و گروه دوم ۲۳/۵۹ است. لذا می‌توان گفت پاسخ‌دهندگان دبیرستانی توانسته‌اند به نوعی هویت شکل‌یافته و پیشرفته دست یابند.

بین‌المللی امام خمینی (ره). دانشکده علوم اجتماعی، قزوین. شکرشکن، ح. و امیدیان، م. ۱۳۸۰. «بررسی حالت‌های هویت در ابعاد اعتقادی و روابط بین‌فردی و تفاوت آنها در متغیرهای وابسته برگزیده در دانشجویان دختر و پسر دانشگاه شهید چمران اهواز»، مجله علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، ص ۷۳-۹۸.

صفری، آ. ۱۳۸۸. بررسی رابطه سبک‌های هویت با خودکارآمدی و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان دوره کارشناسی دانشگاه تبریز در سال تحصیلی ۸۸-۸۷ (پایان‌نامه کارشناسی ارشد)، دانشگاه تبریز، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، گروه روان‌شناسی تربیتی.

کریمی، ی. ۱۳۸۸. روان‌شناسی شخصیت. تهران: نشر ویرایش. Busseri, M. A.; et al. 2011. "Engagement in Sport and Identity Status", *Journal of Adolescence* 34(5), 1087-1091.

Erikson, E. H. 1968. *Identity, Youth and Crisis*. New York: W. W. Norton & Company, Inc.

Golpich, Z.; Younesi, J.; Davarmanesh, A.; Salehi, M. 2005. "The investigation of Difference Career Maturity Based on Identity Status among Adolescence with Visual Disorder", *The Journal of Social Psychology* 145(5).

Josselson, R. L. 1973. "Psychodynamic Aspects of Identity Formation in College Women", *Journal of Youth and Adolescence* 2, 3-52.

Marcia, J. E. 1966. "Development and Validation of Ego Identity Status", *Journal of Personality and Social Psychology* 3, 551-558.

Marcia, J. E. & Friedman, M. L. 1970. "Ego Identity Status in College Women", *Journal of Personality* 8, 249-263.

Marcia, J. E. 1980. "Identity and Adolescent", In: J. E. Adelson (Ed.), *Handbook for Adolescent Psychology*, New York: Wiley.

Podd, M. H. 1972. "Ego Identity Status and Morality: The Relationship between Two Development Constructs", *Developmental Psychology* 6(3), 497-507.

Soenens, B.; Duriez, B.; Goossens, L. 2005. "Social-Psychological Profiles of Identity Styles: Attitudinal and Social-Cognitive Correlates in Late Adolescence", *Journal of Adolescence* 28(1), 107-125.

Van Heerden, K. 2010. *Psychological and Demographic Correlates of Athletic Identity in Elite South African Swimmers*, Thesis (M. A.), University of KwaZulu-Natal, Westville. URI: <http://hdl.handle.net/10413/790>, Appears in Collections: Psychology Theses.

Waterman, A. S. 1982. "Identity Development from Adolescence to Adulthood: An Extension of Theory and Review of Research", *Development Psychology* 18, 341-358.

Yip, T.; Seaton, E. K.; Sellers, R. M. 2006. "African American Racial Identity across the Lifespan: Identity Status, Identity Content, and Depressive Symptoms", *Child Development* 77(5), 1504-1517.

افزایش می‌یابد، سبک هویت دست‌یافته آنان کمتر می‌شود و برعکس هویت بحرانی در آنان افزایش می‌یابد. این داده‌ها در تضاد با نتایج تحقیق باسری و همکاران (۲۰۱۱) قرار دارد. نتایج پژوهش آنان نشان داد که تعهد ورزشی به‌طور بالقوه سهم بیشتری در شکل‌گیری هویت دست‌یافته دارد، در نتیجه رابطه ورزش و رشد مثبت جوانان تأیید می‌شود. اما به‌نظر می‌رسد که در ایران، ورزش به اهداف ازپیش‌تعیین‌شده خود نرسیده است و درحالی‌که انتظار می‌رود ورزش به شکل‌گیری هویت دست‌یافته در افراد منجر شود و انتظار جامعه از ورزش ایجاد سلامتی و بهزیستی روانی و اجتماعی افراد است، ورزش در ایران به نوعی تناقض اجتماعی تبدیل شده و ورود افراد با هویت‌های شکل‌نیافته و سردرگم به این عرصه، بروز گسترده خشونت و آسیب‌های اجتماعی را در پی داشته است. این امر، توجه بیش از پیش محققان، سیاستگذاران فرهنگی، و مسئولان حوزه‌های ورزش را می‌طلبد تا از پتانسیل نیروی جوان و هواداران بی‌شمار فوتبال در ایران استفاده کنند و از زمان و هزینه قابل‌توجهی که آنان صرف این ورزش می‌کنند، در جهت آموزش‌های مناسب و شکل‌دادن به هویت‌های دست‌یافته و بالغ در آنان بهره‌گیرند. لذا با تدوین سیاست‌های مناسب و کارآمی‌توان در جهت بهبود شرایط ورزش در ایران گام برداشت و از شکل‌گیری معضلات اجتماعی در آینده پیشگیری کرد.

کتابنامه

امیدیان، م. و شکرشکن، ح. ۱۳۸۲. «بررسی حالت‌های هویت در ابعاد اعتقادی و روابط بین‌فردی و حوزه‌های فرعی این ابعاد در دانشجویان پسر دانشگاه شهید چمران اهواز در سال تحصیلی ۱۳۸۱-۱۳۸۰»، مجله علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، جلد چهارم، شماره اول (بهار و تابستان ۱۳۸۲).

بشلیده، ک. و تقی‌پور، م. ۱۳۷۹. «بررسی رابطه ساده و چندمتغیره میان خشونتی از فرهنگ، خانواده و رفتارهای جامعه‌پذیر با هویت‌یابی در دانشجویان دختر و پسر دانشگاه شهید چمران اهواز»، اولین همایش ملی روان‌شناسی و خانواده، دانشگاه کردستان، سنندج.

ترابی، ز. ۱۳۸۸. بررسی رابطه سبک‌های دلبستگی و سبک‌های هویت با سلامت روان و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر پیش‌دانشگاهی شهر قزوین (پایان‌نامه کارشناسی ارشد)، دانشگاه